

Єльнікова Г.В. – головний науковий співробітник лаб. управління ПТО Інституту ПТО НАПН України, д.пед.н., проф.
Вергун Ю.В. – начальник відділу інспектування та моніторингу професійно-технічних і позашкільних навчальних закладів Державної інспекції навчальних закладів України

Методичні рекомендації щодо оцінювання результатів діяльності професійно-технічних навчальних закладів, підприємств, організацій і установ, що надають освітні послуги у сфері професійно-технічної освіти

Орієнтовні критерії оцінювання результатів діяльності професійно-технічних навчальних закладів, підприємств, організацій і установ, що надають освітні послуги у сфері професійно-технічної освіти (ПТНЗ) розроблені відповідно до вимог законів України «Про освіту», «Про професійно-технічну освіту», Положення про професійно-технічний навчальний заклад, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 05 серпня 1998 р. № 1240, Положення про атестацію професійно-технічних навчальних закладів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 лютого 1996 р. № 200 (із змінами), Порядку державного інспектування навчальних закладів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 03 травня 2012 р. № 353, а також з урахуванням досвіду органів управління освітою щодо оцінювання діяльності ПТНЗ.

Орієнтовні критерії оцінювання результатів діяльності ПТНЗ (Орієнтовні критерії) розроблені з метою підвищення ефективності управління системою освіти, забезпечення об'єктивності оцінки стану реалізації ПТНЗ незалежно від їх підпорядкування та форм власності на визначення спроможності навчального закладу здійснювати освітню діяльність на рівні державних вимог (стандартів).

Орієнтовні критерії структуровані за чотирма блоками критеріїв:

I. Рівень забезпечення обов'язкових умов діяльності ПТНЗ.

II. Рівень можливості здійснення ПТНЗ навчально-виробничої діяльності.

III. Рівень результативності здійснення ПТНЗ навчально-виробничої діяльності.

IV. Рівень управлінської, фінансово-господарської та комерційно-виробничої діяльності ПТНЗ.

До першого блоку критеріїв входять чотири розділи (1. «Організаційно-правові засади діяльності ПТНЗ», 2. «Формування контингенту учнів (слухачів)», 3. «Ефективність використання ПТНЗ педагогічного потенціалу», 4. «Стан матеріально-технічної бази»), до другого – один розділ (5. «Організація навчально-виховного процесу, навчально-методичної і наукової роботи»), до третього – один розділ (6. «Якість підготовки учнів, слухачів»), до четвертого – два розділи (7. «Рівень управлінської діяльності», 8. «Рівень організації фінансово-господарської та виробничо-комерційної діяльності»).

Кожен розділ структурований на відповідні критерії (всього – 67). Порядкові номери критеріїв зазначені у графі 2 «Критерій (номер коефіцієнта відповідності)» (Наприклад, K1).

У графі 3 зазначено спосіб визначення критеріїв оцінки діяльності ПТНЗ (відповідна формула для визначення індексної оцінки або експертна оцінка). У графі 4 вказані показники діяльності ПТНЗ, документи та інші джерела інформації, що підлягають аналізу, у графі 5 – форми і методи збору інформації (анкетування (А), бесіда (Б), аналіз документів (Д), спостереження (С), контрольні випробовування (К)).

Така структура Орієнтовних критеріїв дозволяє більш повно і об'єктивно оцінити діяльність ПТНЗ відповідно до вимог законодавства про

освіту під час проведення державної атестації, внутрішнього контролю (самоаналізу) або комплексної перевірки навчального закладу.

Об'єктивність оцінювання роботи ПТНЗ забезпечується всебічним аналізом якісних і кількісних показників його діяльності шляхом заповнення Таблиці відповідності показників Орієнтовним критеріям оцінювання результатів діяльності професійно-технічного навчального закладу, підприємства, організації, установи, що надає освітні послуги у сфері професійно-технічної освіти.

Для зниження ступеня суб'єктивності під час оцінювання в зазначеній таблиці використовуються три шари пріоритетів: пріоритетність блоків (графа 2), розділів (графа 4) та критеріїв (графа 6).

Для заповнення зазначеної таблиці використовується лише графа 8. «Значення коефіцієнта відповідності». Ця графа має сіре поле, що означає можливість внесення користувачем до неї відповідних цифрових показників.

З метою дотримання єдиного підходу до оцінювання та забезпечення його об'єктивності всі інші графи є захищеними.

Заповнення граф 9. «Часткова оцінка критеріїв», 10. «Часткова оцінка розділів», 11. «Часткова оцінка блоків» і останніх рядків таблиці щодо загальної оцінки діяльності ПТНЗ та оцінок за блоки критеріїв здійснюється в автоматичному режимі за допомогою комп'ютерної програми.

Члени комісії можуть встановити рівень діяльності ПТНЗ відповідно до визначених критеріїв двома способами:

- за допомогою експертної оцінки;
- за допомогою індексної оцінки (на основі визначення індексу (частки від ділення кількості реалізованих ПТНЗ вимог на кількість встановлених вимог)).

Під час застосування експертної оцінки використовується така шкала:

- 0,00 балів – якщо рівень реалізації ПТНЗ встановленого критерію не задовольняє експертів та учасників навчально-виховного процесу;

- 0,25 балів – якщо рівень реалізації встановленого критерію є меншим за 50%;

- 0,50% балів – якщо встановлений критерій реалізується на 50%;

- 0,75% балів – якщо рівень реалізації встановленого критерію є більшим за 50%;

- 1,00 бал – якщо рівень реалізації встановленого критерію повністю задовольняє експертів та учасників навчально-виховного процесу.

Для експертної оцінки можливо також використовувати опорні критеріальні судження. Наприклад, у разі відповіді «так» на питання щодо реалізації ПТНЗ встановленого критерію у таблицю виставляється 1,00 бал; якщо «так» > «ні» – 0,75 балів; якщо «так» = «ні» – 0,50 балів; якщо «так» < «ні» – 0,25 балів; у разі відповіді «ні» – 0,00 балів.

Для більш об'єктивного оцінювання для кожного критерію можливо також розробити відповідну анкету. Тоді оцінка в межах одиниці розраховується як результат ділення кількості позитивних відповідей на загально можливу кількість відповідей, що дорівнює кількості питань.

Під час застосування індексної оцінки діяльності ПТНЗ використовуються формули, зазначені у графі 3 таблиці «Орієнтовні критерії оцінювання результатів діяльності професійно-технічних навчальних закладів, підприємств, організацій і установ, що надають освітні послуги у сфері професійно-технічної освіти».

У разі потреби можливо також використовувати інші методи для визначення оцінки. Зокрема, ввести перелік вимог до кожного критерію (як еталону). Тоді кількість балів обчислюється як індекс (частка від ділення) кількості реалізованих у діяльності навчального закладу вимог відповідно до загальної кількості встановлених вимог (еталон). Наприклад, в еталоні закладено п'ять вимог. Встановлено, що у своїй практичній діяльності навчальний заклад реалізував три вимоги. Таким чином, коефіцієнт реалізації становитиме: $3/5 = 0,6$ балів.

Внесення балів до графи 8. «Значення коефіцієнта відповідності» Таблиці відповідності показників Орієнтовним критеріям оцінювання результатів діяльності професійно-технічного навчального закладу, підприємства, організації, установи, що надає освітні послуги у сфері професійно-технічної освіти у більшості критеріїв здійснюється у порядку збільшення (від 0,00 до 1,00).

Внесення показників до критерію № 49 «Ступінь дотримання учасниками навчально-виховного процесу вимог охорони праці та безпеки життєдіяльності», абзацу другого критерію № 50 «- на початковому рівні», абзацу другого критерію № 51 «- на початковому рівні», критерію № 52 «Ступінь розбіжності показників навчальних досягнень самоаналізу і ККЗ», критерію № 65 «Відсоток заборгованості за надання освітніх послуг та зданих в оренду приміщень» здійснюється у зворотному порядку (від 1,00 до 0,00). Для зручності заповнення зазначені критерії у таблиці виділені курсивом, жовтим кольором та позначені зірочкою *.

З метою унаочнення результатів оцінювання на другому листі книги Excel розміщені таблиця «Результати оцінювання діяльності ПТНЗ» та діаграми «Рівень діяльності ПТНЗ». Дані до графи «Показники» зазначеної таблиці та діаграм вносяться в автоматичному режимі після заповнення графи «Значення коефіцієнтів відповідності» таблиці, розміщеної на першій сторінці.

Після заповнення графи «Показники» дані користувачем переносяться у графу з назвами професій (позначені сірим кольором). Середнє значення показників можна обрахувати у ручному режимі, або внести відповідну формулу в останню комірку після заповнення всіх попередніх десяти комірок.

За наслідками експертизи визначається спроможність ПТНЗ здійснювати освітню діяльність на рівні державних вимог (стандартів). Так, якщо загальна оцінка балів із певної професії є 0,74 і менше, то дану

професію, за якою здійснюється підготовка, перепідготовка чи підвищення кваліфікації, рекомендується вважати не атестованою. У разі встановлення загальної оцінки 0,75 і більше балів – атестованою.

Вищезазначена шкала використовується також під час оцінки результатів діяльності ПТНЗ щодо виконання ним положень Конституції та законів України, інших нормативно-правових актів з питань освіти, а також дотримання вимог державних стандартів професійно-технічної освіти.

Оцінювання роботи ПТНЗ із загальноосвітньої підготовки здійснюється відповідно до Орієнтовних критеріїв оцінювання діяльності загальноосвітніх навчальних закладів.

Література

1. Сайт ДІНЗ України – <http://dinz.gov.ua/index/ua/category/51>
2. Єльнікова Г.В. Основи адаптивного управління (тексти лекцій). - Харків: Видав. гр. Основа, 2004. – С. 78–88 (Всього 128 с.) – (Серія «Бібліотека журналу „Управління школою”»; Вип.3 (15)).